

Social-, Bolig- og
Ældreministeriet

2024

Velfærdspolitisk Analyse

Unge uden uddannelse og job – udsathed og mobilitet

43.000 unge mellem 15 og 24 år stod i 2022 uden fast tilknytning til uddannelse eller beskæftigelse, svarende til 6,4 pct. Regeringen har en ambition om at finde nye veje og løsninger, der kan hjælpe disse unge ind på et nyt spor i livet og mindske barriererne for at indgå i samfundets uddannelses- og arbejdsfællesskaber. For nogle af de unge vil vejen hertil være kort. For andre kan der være behov for ekstra hjælp og støtte grundet livsomstændigheder, der kan gøre det vanskeligere at varetage et fuldtidsarbejde eller gennemføre en ungdomsuddannelse.

Denne analyse beskriver gruppen af unge uden uddannelse og beskæftigelse med et særligt fokus på sociale, psykiske og fysiske udfordringer. Analysen tegner et billede af en gruppe, der foruden faglige udfordringer ofte også står i mere udsatte positioner end øvrige unge. Derudover viser analysen blandt andet, at social arv ser ud til at have væsentlig betydning i forhold til, om de unge forbliver i situationen uden uddannelse og beskæftigelse i lange perioder.

Hovedresultater og centrale pointer i analysen er:

- Over halvdelen af unge uden uddannelse og beskæftigelse har modtaget en social indsats¹ på et tidspunkt i deres liv. Det omfatter særligt indsatser i form af en kontaktperson, familiebehandling, anbringelse uden for hjemmet og socialpædagogisk støtte. Til sammenligning er det 14 pct. af øvrige unge, der har fået en social indsats.
- Diagnoser, der kan være relateret til et handicap eller en psykisk vanskelighed, er betydeligt overrepræsenterede blandt unge uden uddannelse og beskæftigelse. Særligt fremtrædende er diagnoser for angst mv. (20 pct.), ADHD (18 pct.) og autisme (14 pct.). Blandt øvrige unge er det i størrelsesordenen 3-5 pct., som har de nævnte diagnoser.
- Unge uden uddannelse og beskæftigelse har langt oftere udsatte forældre, end øvrige unge, når der fx ses på faktorer som tilknytning til arbejdsmarkedet, diagnoser forbundet med handicap eller psykiske vanskeligheder, misbrug af alkohol og stoffer og kriminalitet. Blandt andet har 31 pct. mødre, der står helt uden for arbejdsstyrken, mens det gælder 14 pct. af øvrige unge.
- Jo ældre unge uden uddannelse og beskæftigelse er, desto større er risikoen for at forblive fastlåst i gruppen i lange perioder. Blandt 16-årige uden uddannelse og beskæftigelse er det eksempelvis 29 pct. som *fortsat* er i gruppen året efter, mens det gælder 60 pct. af de 20-årige uden uddannelse og beskæftigelse. Derudover er risikoen for at forblive fastlåst i gruppen uden uddannelse og beskæftigelse højere blandt unge med særlige sociale udfordringer.

¹ Dækker i analysen en lang række sociale indsatser givet efter enten serviceloven eller barnets lov.

Indholdsfortegnelse

Unge uden uddannelse og job – udsathed og mobilitet	1
1.1 Unge uden uddannelse eller beskæftigelse.....	3
1.2 Udsathed og diagnoser	4
1.2.1 Udfordringer i grundskolen	4
1.2.2 Handicap og psykiske vanskeligheder	6
1.2.3 Sociale indsatser	9
1.2.4 Typer af indsatser på børne- og ungeområdet	10
1.2.5 Typer af indsatser på voksenområdet	13
1.2.6 Udsathed blandt forældre	14
1.3 Mobilitet blandt unge uden uddannelse og beskæftigelse.....	16
1.3.1 Hvor mange af de unge forbliver uden beskæftigelse og uddannelse?	16
1.3.2 Hvilke risikofaktorer har størst betydning for, at unge forbliver uden uddannelse og beskæftigelse?	19
1.3.3 Social arv i at være uden uddannelse og beskæftigelse	21
1.4 Bilag	23

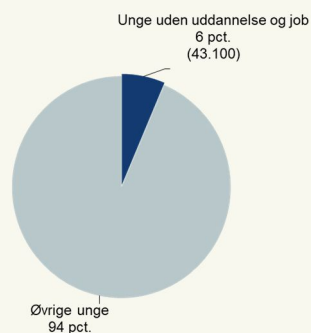
1.1 Unge uden uddannelse eller beskæftigelse

Den 1. oktober 2022 var godt 43.000 unge mellem 15 og 24 år uden uddannelse eller beskæftigelse samtidig med, at de ikke havde gennemført en kompetencegivende ungdomsuddannelse. Det svarer til 6,4 pct. af alle 15-24-årige unge, *jf. figur 1*.

Andelen af unge uden uddannelse eller beskæftigelse er størst blandt de 21-22-årige, hvor knap 8 pct. stod uden tilknytning pr. 1. oktober 2022. Til sammenligning var det knap 3 pct. af de 15-16-årige, der stod uden tilknytning til uddannelse eller beskæftigelse, hvilket blandt andet skal ses i lyset af, at mange i den aldersgruppe fortsat er indskrevet i grundskolen, *jf. figur 2*.

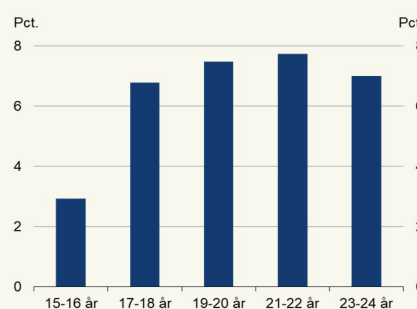
Figur 1

15-24-årige uden uddannelse og beskæftigelse, 2022

Figur 2

Unge uden uddannelse og beskæftigelse efter alder, 2022

Anm.: 15-24-årige pr. 1. oktober 2022, der har været tilmeldt den danske grundskole i 8. 9. eller 10. klassetrin. Unge uden uddannelse eller beskæftigelse omfatter unge, som hverken er under uddannelse eller har en fast tilknytning til beskæftigelse, og som samtidig ikke havde gennemført en ungdomsuddannelse og ikke er på førtidspension pr. 1. oktober 2022. At have fast tilknytning til beskæftigelse er defineret ud fra, om den unge arbejder 18 timer eller derover om ugen pr. 1. oktober 2022. Opgørelsesmetoden er nærmere beskrevet i boks 1. Det bemærkes, at antallet af i unge uden uddannelse og beskæftigelse i analysen ikke stemmer helt overens med Børne- og undervisningsministeriets seneste officielle opgørelser, som følge af efterregistreringer. Kilde: Egne beregninger på Danmarks Statistiks registerdata.

Det bemærkes, at opgørelserne over antallet af unge uden tilknytning til uddannelse eller beskæftigelse viser et statusbillede pr. 1. oktober, og at der i opgørelserne ikke er taget højde for, hvor længe de unge har været uden fast tilknytning til uddannelse eller beskæftigelse. For nogle af de unge i målgruppen vil vejen til en ungdomsuddannelse eller fast beskæftigelse være kort. For andre kan der være behov for ekstra hjælp og støtte grundet livsomstændigheder, der kan gøre det vanskeligere at varetage et fuldtidsarbejde eller gennemføre en ungdomsuddannelse. Det kan blandt andet handle om sociale problemer, psykiske vanskeligheder eller en funktionsnedsættelse, som næste afsnit vil se nærmere på.

Opgørelsesmetoden er nærmere beskrevet i *boks 1*.

Boks 1

Opgørelsesmetode: Unge uden uddannelse og beskæftigelse

Grundpopulation

Følgende betingelser skal være opfyldt for at være en del af grundpopulationen på statusdagspunktet d. 1 oktober:

- Den unge er mellem 15-24 år med bopæl i Danmark.
- Den unge er eller har været tilmeldt den danske grundskole i det 8., 9. eller 10. klassetrin.

Delpopulation – andel af grundpopulation uden tilknytning til uddannelse eller beskæftigelse

Følgende betingelser skal være opfyldt for at være en del af delpopulationen på statusdagspunktet d. 1 oktober:

- Den unge er ikke i gang med en uddannelse. Det kan fx være grundskole, en gymnasialuddannelse, en erhvervsuddannelse, en FGU (Den Forberedende Grunduddannelse) eller STU (Særligt Tilrettelagt Ungdomsuddannelse).
- Den unge har ikke gennemført en kompetencegivende ungdomsuddannelse eller en uddannelse på et højere niveau. Uddannelser som eksempelvis FGU og STU medtælles ikke som kompetencegivende ungdomsuddannelser.
- Den unge modtager ikke SU.
- Den unge modtager ikke førtidspension.
- Den unge er ikke lønmodtager med en beskæftigelsesgrad på minimum 48 pct., svarende til 18 timer om ugen. Inkluderer også støttet beskæftigelse.

Fremadrettet i analysen vil unge i alderen 15-24 år uden tilknytning til uddannelse eller beskæftigelse, blive omtalt som "*unge uden uddannelse og beskæftigelse*" i overensstemmelse med definitionen i boks 1. Øvrige unge i grundpopulationen i samme aldersgruppe benævnes "*øvrige unge*".

1.2 Udsathed og diagnoser

Tidligere undersøgelser af unge uden uddannelse og beskæftigelse indikerer, at der er tale om en sammensat gruppe af unge, der kan have meget forskellige udfordringer og forskelligartede baggrunde².

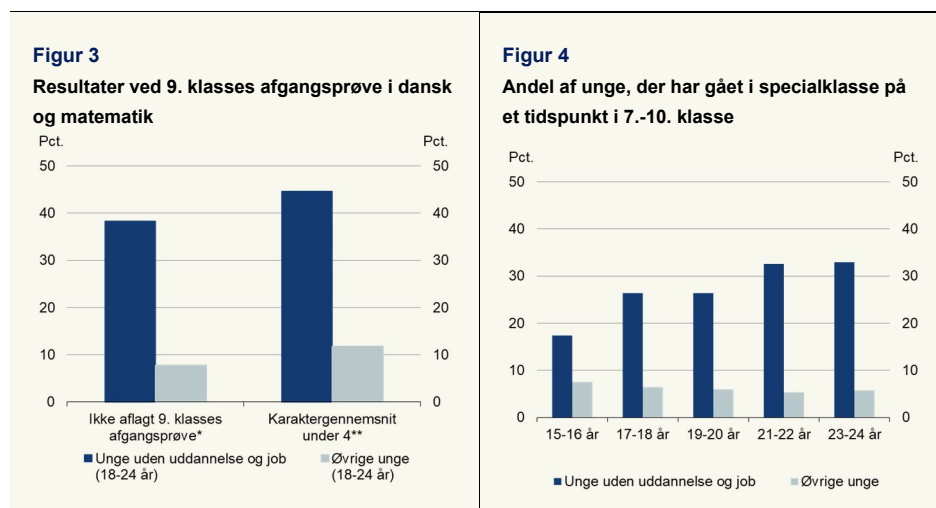
Denne analyse skal ses i forlængelse af allerede eksisterende undersøgelser og skal blandt andet bidrage til at belyse, i hvilket omfang unge uden beskæftigelse og uddannelse får eller har fået sociale indsatser, samt hvor mange der har indikation på at have en fysisk eller psykisk funktionsnedsættelse. Analysen dykker derudover nærmere ned i, hvad der adskiller de unge, som optræder som fastlåste i gruppen i mange år, i forhold til dem, der optræder i gruppen kortvarigt, med henblik på at identificere nogle af de væsentligste risikofaktorer.

1.2.1 Udfordringer i grundskolen

Unge uden uddannelse og beskæftigelse klarer sig betydeligt dårligere i grundskolen end øvrige unge. Det ses blandt andet ved, at 38 pct. af unge uden uddannelse og beskæftigelse, der

² Børne- og Undervisningsministeriet; *Tal der taler*, 2023?; Beskæftigelsesministeriet; *Status på arbejdsmarkedet. Tema om unge uden uddannelse og beskæftigelse*, 2024; VIVE; *Unge uden job og uddannelse*, 2023, Benchmarkingenheden; *Unge uden uddannelse eller beskæftigelse*, 2023.

er over 17 år, *ikke* har aflagt 9. klasses afgangsprøve i dansk og matematik, mens det gælder for 8 pct. af øvrige unge, der over 17 år³. Samtidig er karaktergennemsnittet ved 9. klasses afgangsprøve lavere blandt unge uden uddannelsen og beskæftigelse. Eksempelvis har 40 pct. et karaktergennemsnit i dansk og matematik på under 4, mens det gælder for 10 pct. af øvrige unge, *jf. figur 3*.

Note: *) Andel af 18-24-årige, der har aflagt alle 6 bundne prøver i dansk/matematik. **) Simpelt gennemsnit for elever, der har aflagt alle seks bundne prøver i dansk/matematik. Som følge af Covid-19 måtte afgangsprøverne helt eller delvist aflyses i 2020-2022. I stedet blev elevernes standpunktskarakterer overført som resultat for afgangsprøven. Det bemærkes, at ændringer i inklusionsdagsordenen bl.a. kan spille ind på forskelle mellem andelen der har gået i specialklasse på tværs af årgange.

Anm.: 15-24-årige pr. 01.10.2022, *jf. definition i boks 1*. Specialklasser inkluderer også specialskoler.

Kilde: Egne beregninger på Danmarks Statistiks registerdata.

Der kan være flere grunde til, at en ung ikke aflægger 9. klasses afgangsprøve. Eksempelvis kan der være tilfælde, hvor den unge udebliver fra én eller flere prøver eller ikke går i skole på tidspunktet for afgangsprøven fx pga. alvorlig mistrivsel. Derudover kan en elev eksempelvis blive fritaget fra prøven på grund af betydelig funktionsnedsættelse. Den lave deltagelse i afgangsprøven i 9. klasse skal således også ses i lyset af, at mange af de unge uden uddannelse og beskæftigelse har gået i specialklasse i løbet af deres skolegang, da dette kan hænge sammen med mistrivsel og funktionsnedsættelser.

Blandt unge uden uddannelse og beskæftigelse er det i størrelsesordenen 17-33 pct., som har gået i specialklasse på et tidspunkt i løbet af 7-10. klasse, afhængig af den unges alder. Til sammenligning er det i størrelsesordenen 5-8 pct. blandt øvrige unge. Specialklasser dækker både specialtilbud i almene skoler og specialskoler, og kan dække over mange forskellige tilbud. Dertil kan der være mange forskellige årsager til, at et barn går i specialklasse. Det kan være alt fra svære fysiske handicap til adfærdsforstyrrelser, eksempelvis ADHD. Andelen, som har gået i specialklasse, er for unge uden uddannelse og beskæftigelse lavest blandt de 15-16-årige, mens andelen er højest for de 21-24-årige, *jf. figur 4*.

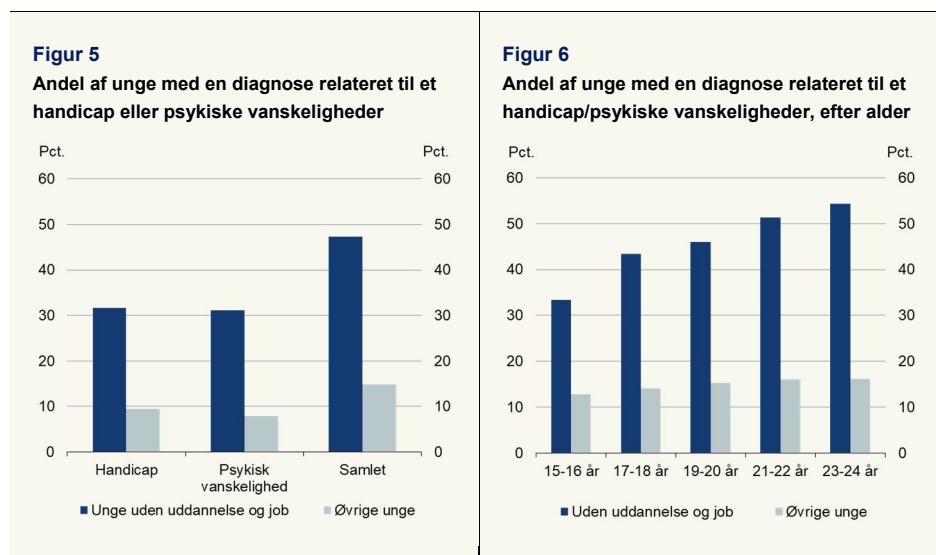
³ Opgjort for de 18-24-årige unge, for at tage højde for, at de gerne skulle have gennemført 9. klasse.

1.2.2 Handicap og psykiske vanskeligheder

Unge uden uddannelse og beskæftigelse har i højere grad fået stillet en diagnose, der kan relateres til et handicap eller psykiske vanskeligheder, end øvrige unge. Det kan hænge sammen med, at et handicap eller psykiske vanskeligheder for nogle kan være en stor udfordring i forhold til at gennemføre en kompetencegivende ungdomsuddannelse eller at deltage på arbejdsmarkedet.

Til at opgøre omfanget af diagnoser relateret til et handicap eller psykiske vanskeligheder ses der på udvalgte diagnoser oplyst i *tabel 1* (nedenfor). De udvalgte diagnoser relateret til et handicap eller psykiske vanskeligheder er langt fra udtømmende, og omfanget er dermed underestimeret. Opgørelsesmetoden og væsentlige forbehold er beskrevet i *bilag, boks B1*.

47 pct. af de unge uden uddannelse og beskæftigelse har en diagnose, der kan relateres til et handicap eller psykiske vanskeligheder, mens tallet for øvrige unge er 15 pct. Særskilt har 32 pct. en diagnose relateret til et handicap, mens 31 pct. har en diagnose relateret til psykiske vanskeligheder blandt unge uden uddannelse og beskæftigelse, *jf. figur 5*.

Anm.: 15-24-årige pr. 01.10.2022, *jf.* definition i boks 1. Diagnoser, der kan relateres til et handicap, er baseret på kontakter til sygehuse i 1995-2022, mens diagnoser relateret til psykiske vanskeligheder, er baseret på kontakter i 2018-2022. Listen over diagnosegrupper, der indgår i opgørelsen, samt metode er beskrevet i Bilag boks B1.
Kilde: Egne beregninger på Danmarks Statistiks registerdata.

Omfanget af diagnoser relateret til et handicap eller psykiske vanskeligheder stiger gradvist med alderen, særligt for de unge uden uddannelse og beskæftigelse. Eksempelvis har 33 pct. af de 15-16-årige unge uden uddannelse og beskæftigelse fået stillet mindst én diagnose relateret til et handicap eller psykiske vanskeligheder, mens det gælder 54 pct. af de 23-24-årige, *jf. figur 6*.

Sammenhængen mellem diagnoser og alder skal ses i sammenhæng med, at også andelen, som har gået i specialklasse, stiger med alderen, for unge uden uddannelse og beskæftigelse, *jf. figur 4*. Dette kan være udtryk for, at der er en højere grad af udsathed blandt de ældste unge, der optræder i gruppen uden uddannelse og beskæftigelse. Sammenhængen mellem

Unge uden uddannelse og beskæftigelse – udsathed og mobilitet

alder og diagnoser vil dog sandsynligvis også afspejle, at andelen, der bliver udredt for diagnoser stiger med alderen.

Hvis man ser nærmere på, hvilke diagnoser der især er fremtrædende blandt de unge uden uddannelse og beskæftigelse, ses der en overrepræsentation af diagnoser for henholdsvis angstrelaterede tilstande, autismespektrum og ADHD. 20 pct. af unge uden uddannelse og beskæftigelse er diagnosticeret med angst mv.⁴, 18 pct. har en diagnose for ADHD og 14 pct. har en autismediagnose. Tilsvarende er 5 pct. af øvrige unge diagnosticeret med angst mv., 3 pct. har en autismediagnose og 4 pct. har en diagnose for ADHD, *jf. tabel 1*.

Tabel 1

Andel af unge med udvalgte diagnoser relateret til et handicap eller psykiske vanskeligheder

	Unge uden uddannelse og beskæftigelse	Øvrige unge
	-----Pct.-----	
Diagnosegrupper, der kan være forbundet med et handicap		
ADHD	18	4
Autismespektrumforstyrrelse	14	3
Udviklingshæmning	5	1
Epilepsi	3	1
Erhvervet hjerneskade	2	1
Cerebral parese	1	0
Downs syndrom	0	0
Sklerose	0	0
Diagnosegrupper, der kan være forbundet med psykiske vanskeligheder		
Angst mv.*	20	5
Psykisk lidelse pga. alkohol eller stoffer mv.*	8	1
Depression mv.*	8	2
Skizofreni mv.*	7	1
Personlighedsforstyrrelser mv.*	5	1
Spiseforstyrrelse mv.*	3	1

Note: *) Navnene er eksempler på diagnoser i diagnosegruppen, se mere herom i Bilag, boks B1.

Anm.: Se anmærkning til figur 5 og 6.

Kilde: Egne beregninger på Danmarks Statistiks registerdata.

Når andelen af unge med angst, autisme og ADHD er større blandt unge uden uddannelse og beskæftigelse, hænger det sammen med de udfordringer, der kan være forbundet med diagnoserne. For nogle unge kan disse udfordringer gøre det vanskeligere at gennemføre en uddannelse eller deltage på arbejdsmarkedet på lige vilkår med øvrige unge. Børn og unge med autisme og ADHD kan både i folkeskolen og efterfølgende på ungdomsuddannelserne i højere grad have brug for faglig, social og emotionel støtte end andre børn og unge. Eksempelvis kan unge med autisme og ADHD have et større behov for mere fleksible uddannelsesforløb, støtte

⁴ Angst mv. omfatter diagnosekoderne DF40-49 "Nervøse og stress-relaterede tilstande samt tilstande med nervøst betingede legemlige symptomer", fx fobiske tilstande, andre angsttilstande og tilpasningsreaktioner.

Unge uden uddannelse og beskæftigelse – udsathed og mobilitet

til at finde sig tilrette i sociale sammenhænge og en højere grad af struktur, der kan gøre det lettere at gennemføre en ungdomsuddannelse eller indgå på en arbejdsplads.

Ud over de nævnte diagnoser ses der også en væsentlig højere forekomst af andre psykiske lidelser som depression mv., skizofreni mv., psykiske lidelser og adfærdsmæssige forstyrrelser forårsaget af alkohol eller psykoaktive stoffer og personlighedsforstyrrelser mv. Forekomsten af disse diagnosegrupper er mellem 3 og 8 gange højere blandt de unge uden uddannelse og beskæftigelse, jf. tabel 1.

Derudover ses der blandt unge uden uddannelse og beskæftigelse også en større andel med udviklingshæmning, idet 5 pct. har en diagnose for udviklingshæmning. Til sammenligning gælder det 1 pct. af øvrige unge. Der findes forskellige grader af udviklingshæmning. Personer med udviklingshæmning er forskellige og er kendetegn ved forsinket eller mangelfuld udvikling af kognitive, sproglige, motoriske eller sociale evner. Unge med udviklingshæmning kan have vanskeligheder ved at gennemføre en uddannelse eller deltage på arbejdsmarkedet på lige vilkår med øvrige unge, da de kan have behov for en uddannelse eller et arbejde, som er særligt tilrettelagt deres ressourcer og behov.

Som følge af, at unge med handicap kan opleve forskellige barrierer og udfordringer i forbindelse med at starte på og senere gennemføre en ungdomsuddannelse, har Social- og Boligstyrelsen blandt andet i 2021 igangsat projektet '*Styrket overgang til og fastholdelse på ungdomsuddannelse for unge med handicap*' nærmere beskrevet i boks 2.

Boks 2

Projekt: Styrket overgang til og fastholdelse på ungdomsuddannelse for unge med handicap

Social- og Boligstyrelsen har i samarbejde med tre udvalgte kommuner igangsat projektet '*Styrket overgang til og fastholdelse på ungdomsuddannelse for unge med handicap*'. Formålet med projektet er, at flere unge med handicap begynder på og gennemfører en ordinær ungdomsuddannelse. Projektet skal udvikle en model for en indsats, der er forankret på socialområdet, og som kan støtte flere unge med handicap til at få en ungdomsuddannelse. Modellen udvikles med fokus på både organisatoriske rammer, koordination, støttemuligheder, mestringskompetencer og deltagelse i sociale og faglige fællesskaber.

Målgruppen er unge med handicap i alderen 14-30 år, der har de kognitive og intellektuelle forudsætninger for at gennemføre en ordinær og kompetencegivende ungdomsuddannelse med den rette støtte. Projektet blev igangsat i 2021 afsluttes i december 2024.

1.2.3 Sociale indsatser

I analysen ses der på omfanget af sociale indsatser, der er givet til gruppen af unge uden uddannelse og beskæftigelse. Sociale indsatser omfatter en bred vifte af indsatser til personer med behov for særlig hjælp og støtte. Det kan blandt andet være indsatser til børn og unge i udsatte positioner og deres familier, eller indsatser målrettet personer med en fysisk eller psykisk funktionsnedsættelse *jf. definitionen i boks 3*.

Boks 3

Definition af sociale indsatser

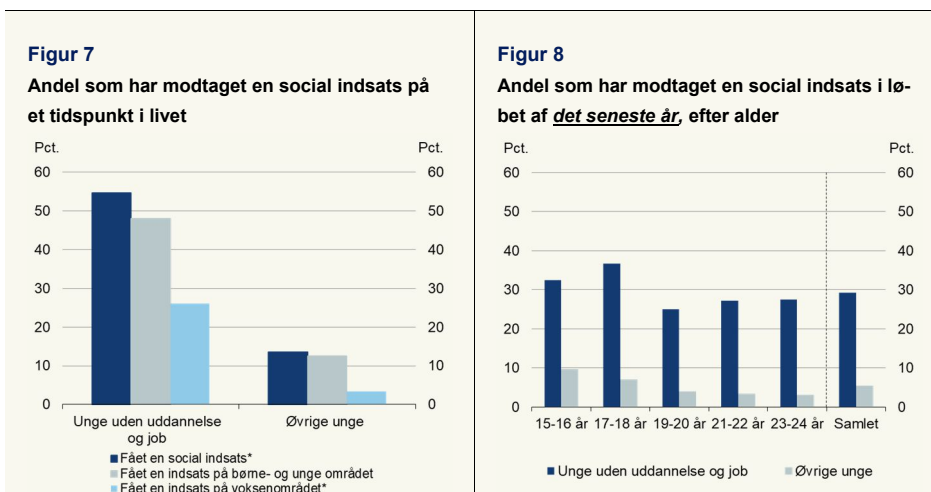
På børne- og ungeområdet dækker sociale indsatser over netværks- og samtalegrupper, konsulentbistand og familierettede indsatser, økonomisk støtte til fritidsaktiviteter, praktisk pædagogisk støtte i hjemmet, fast kontaktperson, familiebehandling og anbringelse uden for hjemmet m.fl. På voksenområdet dækker det indsatser som ophold på botilbud, socialpædagogisk støtte, BPA, beskyttet beskæftigelse, ophold på herberger, stofmisbrugsbehandling m.fl. efter serviceloven. Se den fulde liste af indsatser i bilag (boks B2).

Særligt ift. ikrafttrædelsen af barnets lov pr. 1/1 2024

Datagrundlaget for børne- og ungebestemmelserne dækker i denne analyse over indsatser, der er givet til og med d.1. oktober 2022. I den periode var indsatserne reguleret i servicelovens bestemmelser. Den 1. januar 2024 trådte barnets lov i kraft, og reglerne om indsatser til børn og unge i udsatte positioner og deres familier samt børn og unge med fysiske eller psykiske funktionsnedsættelser fremgår således i dag af barnets lov. Det betyder bl.a., at bestemmelserne, der handler om indsatser til børn og unge har fået nye paragrafnumre. Derudover er der med barnets lov foretaget en række sproglige ændringer, som bl.a. betyder, at betegnelserne for nogle indsatser er ændret ift. de tidligere betegnelser i serviceloven. I indeværende analyse refereres der til de tidligere gældende paragrafnumre og betegnelser i serviceloven, fordi datagrundlaget omfatter indsatser, der blev givet efter de daværende gældende regler.

Lidt over 50 pct. af alle unge mellem 15 og 24 år uden uddannelse eller beskæftigelse har i løbet af deres liv modtaget en social indsats. Til sammenligning har 14 pct. af øvrige unge i aldersgruppen modtaget en social indsats.

Sociale indsatser kan overordnet deles op efter indsatser på børne- og ungeområdet, og indsatser på voksenområdet. Blandt unge uden uddannelse og beskæftigelse har 48 pct. fået en indsats på børne- og ungeområdet, inden de er fyldt 18 år, mens 26 pct. har fået en indsats på voksenområdet, efter de er fyldt 18 år. Blandt øvrige unge gælder det, at 13 pct. har fået en indsats på børne- og ungeområdet og 3 pct. har fået en indsats på voksenområdet *jf. figur 7*.

Note: *) Opgjort pba. 95 kommuner, der har godkendt data vedr. stofmisbrugsbehandling i perioden 2018-2022.
Anm.: 15-24-årige pr. 01.01.2022, jf. definition i boks 1. Opgørelsen over andelen, der har modtaget en indsats i løbet af deres liv, dækker over børne- og ungeindsatser givet til den unge til og med 01.10.2022 samt voksenindsatser givet i perioden 01.01.2018 til 01.10.2022, da der kun er dækkende data på voksenområdet i denne periode. Opgørelse over andelen, der har modtaget en indsats det seneste år, dækker over indsats givet i perioden 01.10.2021 – 01.10.2022, og er baseret på de 97 kommuner, der har godkendt stofmisbrugsdata for 2021 og 2022. Se Bilag, boks B2 for afgrænsning af indsats.
Kilde: Egne beregninger på Danmarks Statistiks registerdata.

Ser man i stedet på, hvor mange unge der har modtaget en social indsats *det seneste år*, tegnes der samme billede af, at unge uden uddannelse og beskæftigelse i langt højere grad har modtaget sociale indsats. Samlet set har knap 30 pct. af unge uden uddannelse og beskæftigelse modtaget en social indsats i løbet af *det seneste år*, mens det gælder 6 pct. af øvrige unge, jf. figur 8.

De 15-18-årige unge har i højere grad modtaget en social indsats det seneste år end unge over 18 år. Det skal formentlig ses i lyset af, at sociale indsats på børne- og ungeområdet som udgangspunkt ophører, når den unge fylder 18 år.

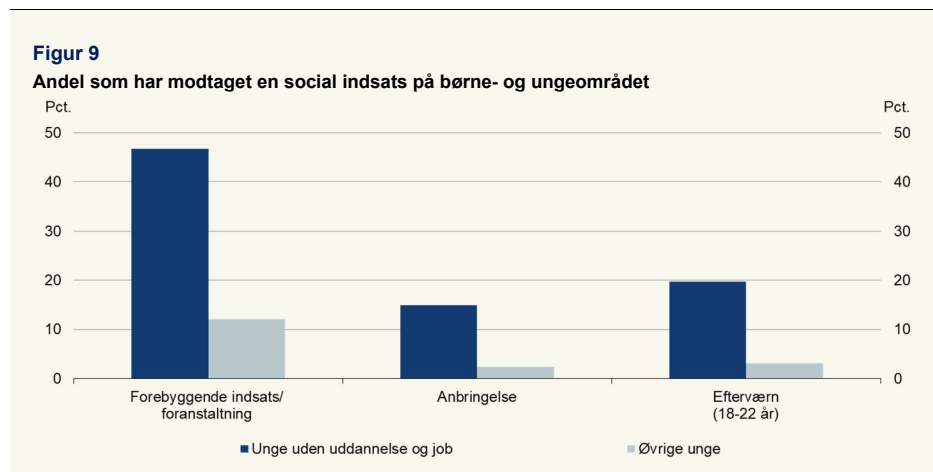
Det bemærkes, at andelen, som har modtaget en social indsats, vil være underestimeret. Det skyldes, at der ikke er registerdata om alle indsats, særligt bagud i tid. Se mere om opgørelsen af sociale indsats i boks B2 i bilag.

1.2.4 Typer af indsats på børne- og ungeområdet

Sociale indsats på børne- og ungeområdet dækker over en bred vifte af hjælp og støtte, der kan gives til børn, unge og familier. Der skelnes i analysen overordnet mellem 1) forebyggende indsats og foranstaltninger (fx familiebehandling, fast kontaktperson), 2) anbringelse uden for hjemmet, og 3) efterværn, der er støtte i overgangen til voksenlivet for unge i alderen 18-22 år.

Mindst 47 pct. af unge uden uddannelse og beskæftigelse har modtaget en forebyggende indsats eller foranstaltning inden de er fyldt 18 år, og 15 pct. har været anbragt uden for hjemmet.

Det betyder blandt andet, at anbringelser er over seks gange så ofte forekommende blandt unge uden uddannelse og beskæftigelse i forhold til øvrige unge, jf. figur 9.

Note: Med ikrafttrædelsen af barnets lov pr. 1/1 2024 er betegnelsen "forebyggende foranstaltninger" ændret til "støttende indsatser til børn, unge og familier" og "efterværn" er ændret til "ungestøtte".

Anm.: 15-24-årige 1. oktober 2022, jf. definition i boks 1. Andelen i efterværn er opgjort pba. af 18-24-årige.

Se Bilag, boks B2 i bilag for nærmere omkring opgørelsen af sociale indsatser på børne- og ungeområdet.

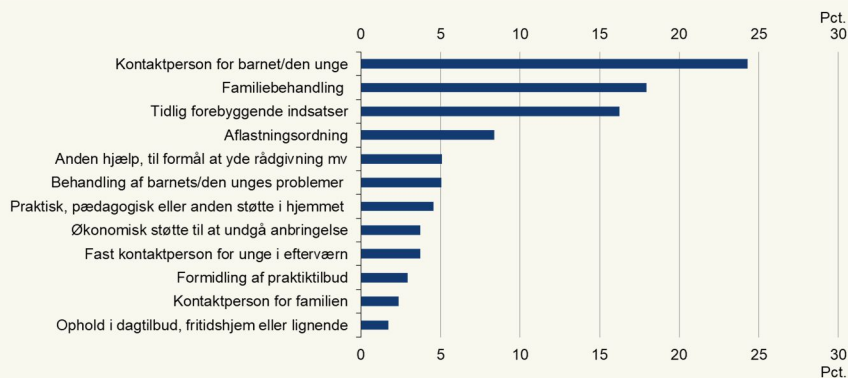
Kilde: Egne beregninger på Danmarks Statistiks registerdata.

Unge, der er anbragt uden for hjemmet eller har en fast kontaktperson umiddelbart op til de fylder 18 år, kan modtage efterværn, der blandt andet kan omfatte opretholdelse af et døgnophold på et anbringelsessted eller opretholdelse af en fast kontaktperson. Blandt de unge uden uddannelse og beskæftigelse, der er fyldt 18 år, har 20 pct. fået efterværn, mens det gælder 3 pct. blandt øvrige unge, som er i beskæftigelse eller uddannelse, jf. figur 9.

Kontaktperson til barnet eller den unge er den type foranstaltning, som flest af de unge har fået inden de er fyldt 18 år, idet knap 25 pct. har haft en kontaktperson, jf. figur 10. En kontaktperson kan gives til barnet eller den unge eller hele familien, og kan blandt andet stå til rådighed, når barnet eller den unge har behov for en voksen til at dele sine bekymringer med, tale med og blive opmuntret af. Hvis et barn eller en ung fx har behov for vejledning og rådgivning om arbejde, uddannelse eller fritid, kan kontaktpersonens rolle have karakter af en personlig rådgiver. Ved en fast kontaktperson for hele familien forstås en tilsvarende indsats, der kan udfylde forskellige funktioner i form af støtte og vejledning til hele familien alt efter familiens behov.

Figur 10

Andel af unge uden uddannelse og beskæftigelse der har modtaget forskellige typer af forebyggende indsatser og foranstaltninger

Note: Med ikrafttrædelsen af barnets lov pr. 1/1 2024 er betegnelserne for en række af indsatserne ændret. "Aflastningsordning" er ændret til "støtteophold" og "efterværn" er ændret til "ungestøtte".

Anm.: Unge uden uddannelse og beskæftigelse 1. okt. 2022, jf. definition i boks 1. Andelen der har modtaget familierettede foranstaltninger vil være underestimeret, da der ikke foreligger registerdata før 2014.

Kilde: Egne beregninger på Danmarks Statistiks registerdata.

Den næsthøypigste indsats, de unge har modtaget, er *familiebehandling* (18 pct.). *Familiebehandling* dækker over forskellige former for støtte til familien, som ofte har til formål at styrke forældrenes kompetencer ift. at drage omsorg overfor barnet. Dette omfatter også kommende forældre. Indsatsen kan fx omfatte rådgivning, samtaler og støtte til familien ift. at udføre praktiske dagligdags opgaver mv.

En tredje hyppigt forekommende indsat er *tidlig forebyggende indsatser*, som mindst 16 pct. har modtaget. Indsatserne omfatter blandt andet konsulentbistand og familierettede indsatser, netværks- eller samtalegrupper, rådgivning om familieplanlægning, økonomisk støtte til fritidsaktiviteter og særlig familievejledning. Indsatserne kan gives, når der er tale om en afgrænset problemstilling, og kommunen vurderer, at støtten er tilstrækkelig til at imødekomme barnets eller den unges eller familiens behov. Støtte i form af konsulentbistand, netværks- eller samtalegrupper, rådgivning om familieplanlægning og lignende har til formål at tage hånd om begyndende vanskeligheder hos barnet, den unge eller familien, så problemerne ikke vokser sig unødigt store og svære at håndtere. Indsatserne kan, i modsætning til bl.a. kontaktperson og familiebehandling, iværksættes uden at der er foretaget yderligere undersøgelser af barnets støttebehov.

Ud over de tre hyppigste indsatser, så har flere af de unge, modtaget forebyggende foranstaltninger i form af fx en *aflastningsordning* (8 pct.), *behandling af barnets eller den unges problemer* (5 pct.), *praktisk, pædagogisk eller anden støtte i hjemmet* (5 pct.) og *økonomisk støtte til at undgå en anbringelse* (4 pct.).

Det bemærkes, at det kun er de hyppigst forekommende forebyggende indsatser og foranstaltninger, der fremgår i figur 10 ovenfor. Den fulde liste af indsatser fremgår af boks B2 i bilag. Det skal derudover bemærkes, at flere af de familierettede indsatser som familiebehandling og

Unge uden uddannelse og beskæftigelse – udsathed og mobilitet

støtte i hjemmet, i nogen grad vil være underestimerede, idet der ikke foreligger tilgængelige registerdata før 2014. Ligeledes vil tidligt forebyggende indsatser i nogen grad være underestimeret, da det indtil 1. juli 2020 har været frivilligt for kommuner at indberette data omkring disse indsatser.

Omfanget af sociale indsatser på børne- og ungeområdet understøtter billedet af, at gruppen af unge uden uddannelse og beskæftigelse samlet set er mere udsatte end øvrige unge, og peger på, at mange af de unge har sociale, psykiske eller fysiske udfordringer, der kan stå i vejen for, at de får gennemført en kompetencegivende ungdomsuddannelse, eller kommer i beskæftigelse.

1.2.5 Typer af indsatser på voksenområdet

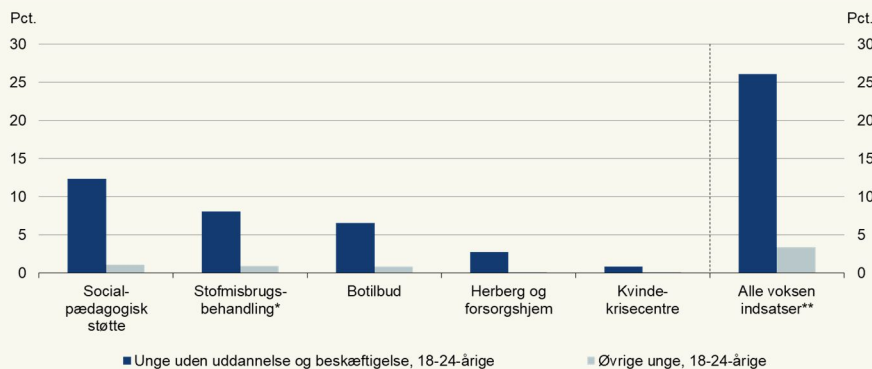
Unge kan, fra de fylder 18 år, modtage sociale indsatser efter servicelovens bestemmelser, som samlet set retter sig mod voksne med en fysisk eller psykisk funktionsnedsættelse eller særlige sociale problemer. Der kan være tale om en række meget forskelligartede indsatser, som kan variere i intensitet. Fælles for indsatserne er, at de skal hjælpe og støtte modtagerne til at kunne klare sig selv eller lette den daglige tilværelse og forbedre livskvaliteten.

Unge uden uddannelse og beskæftigelse modtager i langt højere grad sociale indsatser på voksenområdet end de øvrige unge. Godt 26 pct. af de 18-24 uden uddannelse og beskæftigelse har modtaget en indsats, mens det kun er 3 pct. af de øvrige 18-24-årige. De mest udbredte typer af sociale indsatser på voksenområdet, som unge uden uddannelse og beskæftigelse har modtaget, er *socialpædagogisk støtte* og *offentlig stofmisbrugsbehandling*. 12 pct. af unge uden uddannelse og beskæftigelse har modtaget *socialpædagogisk støtte* i eget hjem, sammenlignet med godt 1 pct. af øvrige unge, mens 8 pct. har været i *offentlig stofmisbrugsbehandling*, mens det gælder 1 pct. af øvrige unge, *jf. figur 11*.

Socialpædagogisk støtte dækker i praksis over mange forskellige typer indsatser, der gives på grund af betydelig nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller særlige sociale problemer. Det kan være støtte til praktiske gøremål fx påklædning og rengøring eller ledsagelse på indkøb og udflugter. Det kan også være hjælp i forhold til udvikling og fastholdelse af sociale kompetencer samt tilknytning til uddannelse og fritidsinteresser mm.

Figur 11

Andel blandt 18-24-årige i 2022, som har modtaget en indsats efter servicelovens voksenbestemmelser på et tidspunkt i perioden 2018-2022

Note: *) Opgjort pba. på de 95 kommuner, der har godkendt data vedr. personer i stofmisbrugsbehandling i hele perioden 2018-2022. Unge i misbrugsbehandling før det 18. år, er også medtaget. **) 'Alle voksenindsatser' omfatter indsatser efter serviceloven beskrevet i *Bilag, boks B2* under 'indsatser på voksenområdet'. Opgørelsen er baseret på de 95 kommuner, der har godkendt data vedr. offentlig stofmisbrugsbehandling i hele perioden 2018-2022.

Anm.: 18-24-årige pr. 1. okt. 2022, jf. definition i boks 1. Modtagere af indsatser efter servicelovens voksenbestemmelser er opgjort i perioden 01.01.2018 til 1.10.2022. Se mere om afgrænsning af indsatser i *Bilag, boks B2*
 Kilde: Egne beregninger på Danmarks Statistiks registerdata.

Den tredje mest hyppige indsats på voksenområdet blandt unge uden uddannelse og beskæftigelse er *botilbud*, som 7 pct. har modtaget. Til sammenligning har knap 1 pct. af øvrige unge haft ophold på et botilbud. *Botilbud* dækker over botilbud til midlertidige og længerevarende ophold samt socialpædagogisk støtte i botilbudslignende tilbud⁵. Der findes forskellige typer af botilbud, hvor nogle særligt er rettet mod voksne med nedsat fysisk funktionsnedsættelse, mens andre er særligt rettet mod voksne med nedsat psykisk funktionsnedsættelse eller voksne med sociale problemer.

Det skal bemærkes, at i opgørelsen af 'alle voksenindsatser' indgår der en række sociale indsatser, som ikke selvstændigt fremgår af figur 11. Det omfatter blandt andet aktivitets- og samværstilbud, tilbud om gruppebaseret hjælp og støtte, tilbud om individuel tidsbegrænset socialpædagogisk hjælp og støtte, beskyttet beskæftigelse og borgerstyret personlig assistance. Se mere om opgørelsen og forbehold i *bilag, boks B2*.

1.2.6 Udsathed blandt forældre

Når mange unge uden uddannelse og beskæftigelse har fået hjælp og støtte i løbet af deres opvækst i form af sociale indsatser og foranstaltninger, hænger det blandt andet sammen med, at flere af forældrene viser tegn på sociale, psykiske eller fysiske udfordringer. Forældrene til unge uden uddannelse og beskæftigelse har dobbelt så ofte eller mere tegn på udsathed i forhold til forældre til øvrige unge, når der tages udgangspunkt i en række udvalgte

⁵ Botilbudslignende tilbud dækker over tilbud omfattet af socialtilsynet, jf. § 4 stk. 1, nr. 3. i lov om socialtilsyn.

Unge uden uddannelse og beskæftigelse – udsathed og mobilitet

karakteristika, såsom diagnoser relateret til handicap eller psykiske vanskeligheder, anbringelser i barndommen, modtagere af social støtte, misbrug af alkohol og stoffer, og kriminalitet. Tendensen ses for både mødre og fædre, *jf. tabel 2*.

Tabel 2
Udvalgte karakteristika blandt forældre til 15-24-årige unge, 2022

	Mødre		Fædre	
	Unge uden uddannelse og beskæftigelse	Øvrige unge	Unge uden uddannelse og beskæftigelse	Øvrige unge
	----- pct. -----		----- pct. -----	
Diagnose relateret til psykisk lidelse ¹	12,7	6,3	8,8	4,5
Diagnose relateret til handicap ¹	9,2	5,2	10,8	6,7
Uden for arbejdsstyrken ²	31,1	14,3	22,9	10,8
Grundskole som højeste uddannelse ³	34,2	15,3	41,0	21,1
Tidligere anbragt uden for hjemmet	10,4	3,9	9,2	3,5
Får støtte efter serviceloven ⁴	3,9	1,2	3,2	1,0
Indikation på et misbrug ⁵	2,0	0,6	4,0	1,4
Fået en dom ⁶	2,5	0,7	5,1	1,9

Note: 1) Se anmærkning til figur 4 for definition. 2) Følger DST's definition/klassifikation pba. af primær indkomst i 2022 (pension, førtidspension, aktivitetsparate kontanthjælpsmodtagere mv.). 3) Inkluderer også personer hvor uddannelsesniveau er uoplyst. 4) Opgjort på baggrund af data om modtagere af udvalgte sociale indsatser serviceloven i 2022, og definition følger opgørelsen af "alle voksenindsatser i i figur 11. 5) Opgjort pba. personer i stofmisbrugsbehandling i perioden 2018-2022 og personer med kontakt til sygehusvæsenet i perioden 2018-2022, hvor kontakten relaterer sig til en misbrugsrelateret diagnose. Der vil være et væsentligt mørketal i opgørelsen af forældre med et misbrug. 6) Domme for overtrædelse af straffeloven i perioden 2018-2022 (hoved- og biforhold).

Anm.: Andelen er opgjort på baggrund af de unge, der har oplysning om deres juridiske forældre. For yderligere om opgørelsesmetoden se *Bilag, boks B3*.

Kilde: Egne beregninger på Danmarks Statistiks registerdata.

Derudover har unge uden uddannelse og beskæftigelse oftere forældre, der står uden for arbejdsstyrken. Blandt andet har 31 pct. af de unge uden uddannelse og beskæftigelse mødre, der er uden for arbejdsstyrken. Til sammenligning er tallet 14 pct. for øvrige unge. Mødre uden for arbejdsstyrken omfatter primært førtidspensionister og kontanthjælpsmodtagere, der ikke er jobparate.

Der er også en tendens til, at langt flere af forældrene til unge uden uddannelse og beskæftigelse ikke har færdiggjort en uddannelse over grundskolen. Eksempelvis har 41 pct. af de unge fædre, der har grundskolen som højest fuldført uddannelse, mens det gælder for 21 pct. af øvrige unge.

1.3 Mobilitet blandt unge uden uddannelse og beskæftigelse

De 43.000 unge uden uddannelse og beskæftigelse er et udtryk for et øjebliksbillede den 1. oktober 2022. Gruppen vil derfor både indeholde unge, der midlertidigt er uden uddannelse og beskæftigelse, og unge, som forbliver uden uddannelse og beskæftigelse i lange perioder.

I dette afsnit undersøges in- og outflow i gruppen af unge uden uddannelse og beskæftigelse, og hvad der kendetegner de unge, som er i større risiko for at forblive uden beskæftigelse og uddannelse.

1.3.1 Hvor mange af de unge forbliver uden beskæftigelse og uddannelse?

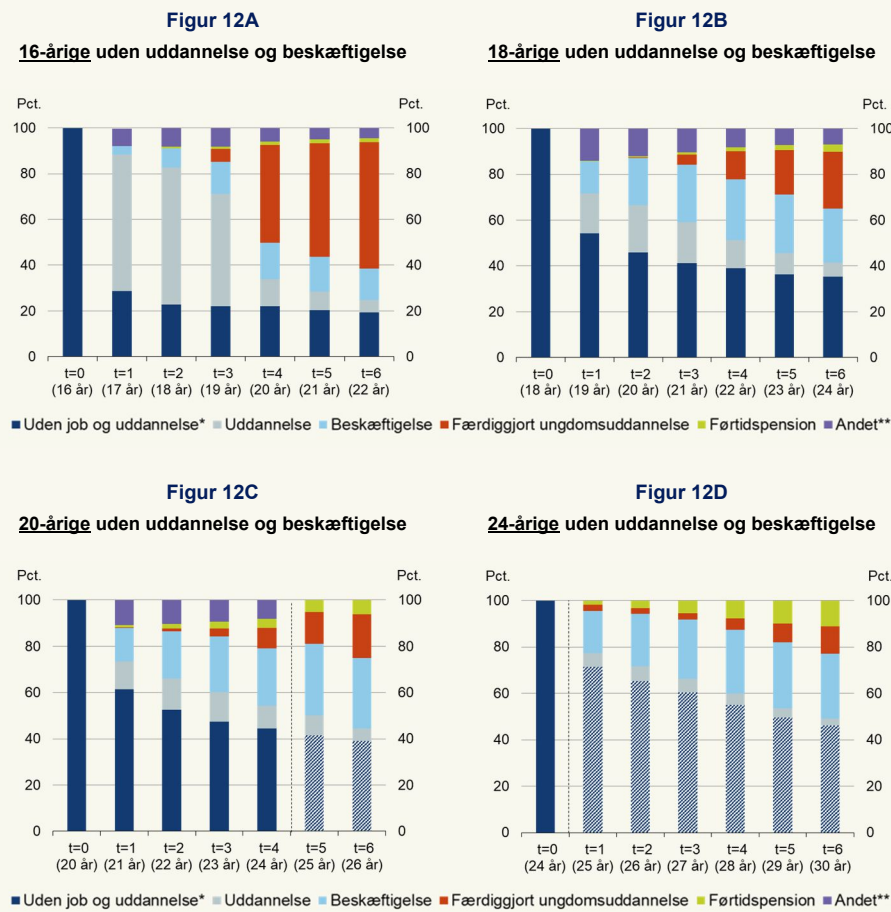
Gruppen af unge uden uddannelse og beskæftigelse indeholder et bredt aldersspænd, og der kan være stor forskel på, hvilke årsager og udfordringer der ligger til grund for, at en ung på fx 15 år står uden uddannelse og beskæftigelse, i forhold til at en 24-årig står uden uddannelse og beskæftigelse. Således kan der også være forskel på risikoen for, at den unge forbliver fastlåst uden uddannelse og beskæftigelse i lange perioder, afhængig af den unges alder.

Blandt de 16-årige i 2016, 2017 og 2018, der var uden uddannelse og beskæftigelse, er 29 pct. fortsat uden uddannelse og beskæftigelse som 17-årige. Der er således en relativ stor andel, der bryder ud af gruppen allerede året efter (71 pct.), men de efterfølgende år stagnerer udviklingen. Således er knap 20 pct. fortsat uden uddannelse og beskæftigelse efter seks år, når de unge er fyldt 22 år, *jf. figur 12A*.

Billedet er væsentligt anderledes for de 18-årige unge uden uddannelse og beskæftigelse. Året efter er 54 pct. stadig uden uddannelse og beskæftigelse, og seks år efter, når de unge er fyldt 24 år, er 35 pct. stadig uden uddannelse og beskæftigelse, *jf. figur 12B*.

Figur 12

Mobilitet i gruppen af unge uden uddannelse og beskæftigelse

Note: *) Frem til det 24. år følger 'uden job og uddannelse' definitionen i boks 1. Fra det 25. år er kategorien opgjort på baggrund af socioøkonomisk status i AKM-registret (skraveret). **) Omfatter personer, der har en socioøkonomisk status, der falder uden for de øvrige kategorier samt personer, der ikke findes oplysninger om. Se mere i boks 5.

Anm.: 16-, 18-, 20- og 24-årige unge uden uddannelse og beskæftigelse pr. 1. okt. i 2016- 2018, jf. definition i boks 1. Den samme person kan bevæge sig ind/ud af gruppen af unge uden uddannelse og beskæftigelse i den seksårige periode. 'Færdiggjort ungdomsuddannelse' dominerer øvrige oplysninger. Se mere om opgørelsesmetode og tolkning i boks 5. Det bemærkes, at personer over 24 år per definition ikke kan optræde i gruppen af 'unge uden job og uddannelse', hvormed kategorien er skraveret for aldersgrupperne 25-30 år.

Kilde: Egne beregninger på Danmarks Statistiks registerdata.

Der tegner sig således et samlet billede af, at risikoen for at forblive i situation uden uddannelse og beskæftigelse er højere jo ældre den unge er. Dette billede forstærkes, når der ses på 20- og 24-årige uden uddannelse og beskæftigelse, hvor endnu flere forbliver fastlåst i situationen uden uddannelse og beskæftigelse i de efterfølgende år. Godt 60 pct. af de 20-årige er fortsat uden uddannelse og beskæftigelse året efter, mens knap 45 pct. fortsat er i gruppen efter fire år, jf. figur 12C.

For de 24-årige unge uden uddannelse og beskæftigelse, er det ikke muligt at se, hvor mange der forbliver i gruppen uden uddannelse og beskæftigelse, da unge pr. definition udgår af gruppen, når de bliver 25 år. Godt 70 pct. af disse unge er dog hverken under uddannelse eller beskæftigelse, eller har gennemført en ungdomsuddannelse året efter. Seks år efter gælder dette stadig for knap 60 pct., inklusive de 11 pct. der har fået tilkendt førtidspension, jf. figur 12D.

Det bemærkes, at den samme person i mobilitetsfigurerne kan bevæge sig ind og ud af gruppen uden uddannelse og beskæftigelse, således at personen fx kan være i uddannelse i t=1 og t=2 for så igen at indgå i 'uden beskæftigelse og uddannelse' i t=3. Dermed er det ikke nødvendigvis de samme personer, der forbliver fastlåst i 'situationen' uden uddannelse og beskæftigelse i hele perioden t=0 til t=6.

Boks 5

Mobilitetsfigurer (figur 12) – opgørelsesmetode og tolkning

For at illustrere mobilitet ud af gruppen af unge uden uddannelse og beskæftigelse ses der på en kohorte af unge, som følges i en seksårig periode. I figur 12A følges fx alle 16-årige i årene 2016, 2017 og 2018 (pr. 1. oktober) uden uddannelse og beskæftigelse. De godt 9.000 16-årige følges i seks år frem t_0-t_6 : t=0 er når den unge er 16 år, og indgår i gruppen af unge uden uddannelse og beskæftigelse, t=1 er året efter når den unge er 17 år, og t=2 er to år efter når den unge er 18 år osv.

For hvert år t_1-t_6 opgøres, hvor mange af de unge som stadig er i situationen uden uddannelse og beskæftigelse, og for dem der ikke længere er i situationen, angives det, hvor mange der ikke er situationen fordi de:

1. Har færdiggjort en ungdomsuddannelse
2. Er i gang med en uddannelse
3. Er i beskæftigelse
4. Får førtidspension
5. Andet (andre årsager)

I opgørelsen af, hvad der kendetegner de unges 'beskæftigelses/uddannelses-status' i årene frem, dominerer 'uden uddannelse og beskæftigelse' (jf. BUVMs definition i boks 1), herefter dominerer oplysninger om 'fuldført ungdomsuddannelse' (jf. uddannelsesregistret UDDA). Det betyder fx, at hvis en ung har gennemført en ungdomsuddannelse, og er i arbejde eller i gang med en uddannelse, så vil den unge fremgå i kategorien 'fuldført ungdomsuddannelse'. De resterende kategorier (2-5) er baseret på oplysninger om socioøkonomisk status i AKM-registret, der følger Danmarks Statistiks arbejdsmarkeds klassifikationer.

Personer over 24 år indgår per definition ikke længere i gruppen af unge uden uddannelse og beskæftigelse, jf. BUVMs definition i boks 1. Således er 'beskæftigelses/uddannelses-status' for aldersgrupperne 25-30 år opgjort på baggrund af oplysninger om uddannelsesniveau og socioøkonomisk status i AKM, registret. Kategorien 'Andet' dækker i analysen over kategorierne 'andet', 'arbejdsløse' og 'ikke-jobparate kontanthjælpsmodtagere' i AKM-registret samt personer, der ikke findes oplysninger om. Det kan være lidt overraskende, at der kan være unge i kategori 5, fordi de i AKM-registret er arbejdsløse eller på kontanthjælp, uden at de indgår i gruppen af unge uden uddannelse og beskæftigelse. Dette skal dog ses i lyset af, at opgørelsen af socioøkonomisk status dannes på baggrund af dominerende tilknytning til beskæftigelse/uddannelse i løbet af et helt kalenderår, mens definitionen af unge uden uddannelse og beskæftigelse er opgjort pr. 1. oktober. Således kan der være tilfælde, hvor en ung fx er indskrevet på en uddannelse 1. oktober, men at personen har været på kontanthjælp størstedelen af året – her vil den unge således ikke indgå i gruppen af unge uden uddannelse og beskæftigelse.

Boks 5 (fortsat)

Det bemærkes, at den samme person i mobilitetsfigurene kan bevæge sig ind og ud af gruppen uden uddannelse og beskæftigelse, således at personen fx kan være i uddannelse i t=1 og t=2 for så igen at indgå i 'uden beskæftigelse og uddannelse' i t=3. Dermed er det ikke nødvendigvis de samme personer, der forbliver fastlåst uden uddannelse og beskæftigelse i hele perioden t=0 til t=6.

1.3.2 Hvilke risikofaktorer har størst betydning for, at unge forbliver uden uddannelse og beskæftigelse?

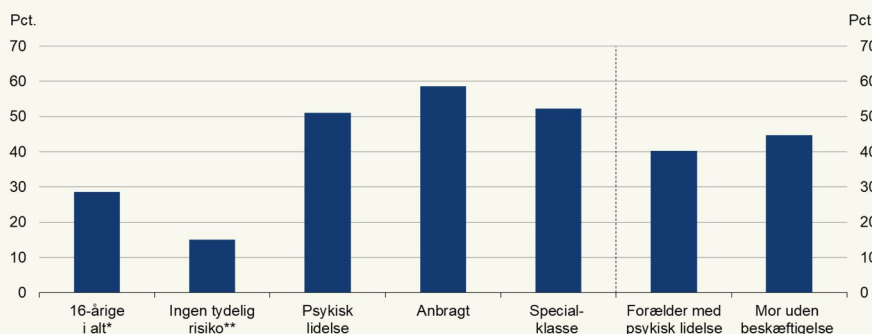
Analysens foregående afsnit tegner et billede af, at der er en række faktorer, som kan øge risikoen for at unge står uden tilknytning til uddannelse og beskæftigelse. Blandt andet ser det ud til, at unge, der får lave karakterer i folkeskolen, går i specialklasse, har en psykiatrisk diagnose, eller har forældre med sociale eller psykiske problemer, har væsentlig større risiko for at optræde i gruppen af unge uden uddannelse og beskæftigelse.

Flere af disse faktorer kan i sig selv eller i kombination også have en direkte eller indirekte sammenhæng med risikoen for, at nogle unge *forbliver fastlåst* uden beskæftigelse og uddannelse i flere sammenhængende år, mens andre kun optræder kortvarigt i gruppen.

Knap 30 pct. af de 16-årige uden uddannelse og beskæftigelse er fortsat i gruppen året efter. Andelen er dog markant mindre, hvis den unge ikke har en af de angivne risikofaktorer, og markant højere, hvis den unge har en eller flere af risikofaktorerne. Særligt unge, der er eller har været anbragt uden for hjemmet, er i stor risiko for at forblive fastlåst i situationen uden uddannelse og beskæftigelse. Mens 15 pct. af de unge uden risikofaktorer fortsat er i gruppen uden uddannelse og beskæftigelse året efter, er op mod 60 pct. af de unge, der er eller har været anbragt uden for hjemmet stadig i gruppen året efter, *jf. figur 13*.

Figur 13

Andel af 16-årige uden uddannelse og beskæftigelse, der stadig er uden beskæftigelse og uddannelse året efter, fordelt på udvalgte risikofaktorer

Note: *) Andelen af alle 16-årige uden uddannelse og beskæftigelse, der stadig er i 'situationen' året efter (som 17-årig). **) 'Ingen tydelig risiko' omfatter personer, som ikke har en diagnose relateret til handicap eller psykisk vanskelighed jf. definition i figur 5, som ikke har været anbragt, som ikke har gået i specialskole (udskoling), og som har aflagt 9. klasses afgangsprøve.

Anm.: 16-årige i 2016, 2017 og 2018, der var uden uddannelse og beskæftigelse, jf. definition i boks 1. Opgørelsen af psykisk lidelse følger metoden i figur 5. 'Mor uden beskæftigelse' er opgjort pba. af primær tilknytning til arbejdsmarkedet, da den unge var 16 år. Opgørelsen af anbringelser er baseret på om den unge i løbet af sin opvækst på et tidspunkt har været anbragt uden for hjemmet, det kan fx være i en plejefamilie, på en døgninstitution, eget værelse eller på en efterskole.

Kilde: Egne beregninger på Danmarks Statistiks registerdata.

Når anbringelser er en risikofaktor, er det sandsynligvis ikke anbringelsen i sig selv, der øger risikoen for stå uden uddannelse og beskæftigelse, men derimod et resultat af, at børn og unge, der bliver anbragt uden for hjemmet, ofte kommer fra meget udsatte hjem, selv har massive sociale eller psykiske problemer, eller har en betydelig fysisk funktionsnedsættelse. Faktorer, der alle sammen har betydning for, hvordan unge klarer sig gennem uddannelsessystemet og på arbejdsmarkedet.

Karakteristika hos forældrene ser også ud til at have en betydning for risikoen for, om den unge forbliver fastlåst i situationen uden uddannelse og beskæftigelse. For de unge med forældre med en psykisk lidelse er 40 pct. stadig i gruppen året efter, mens det gælder 45 pct. af de unge, hvis mødre ikke er i beskæftigelse. Billedet vil sandsynligvis kunne nuanceres, hvis der ses på typen af psykiske lidelser blandt forældrene, eller antallet af kontakter til psykiatrien.

De enkelte risikofaktorer, der er identificeret i denne analyse, kan være mere eller mindre *direkte* medvirkende årsag til, at den unge forbliver fastlåst i situationen uden uddannelse og beskæftigelse. Eksempelvis kan en psykisk lidelse, eller et handicap direkte have indflydelse på muligheden for at gennemføre en ungdomsuddannelse eller varetage et arbejde. Det er imidlertid også muligt, at en risikofaktor har en mere *indirekte* sammenhæng. Når en manglende afgangsprøve i 9. klasse eksempelvis er forbundet med større risiko for at blive fastlåst uden uddannelse og beskæftigelse, er det ikke nødvendigvis selve afgangsprøven, der er afgørende, men måske snarere, at det ofte er personer med alvorlige sociale udfordringer,

psykiske vanskeligheder eller handicap, som er i stor risiko for at blive fastlåst, og som samtidig er blandt de unge, der er mindre tilbøjelige til at aflægge afgangsprøven i 9. klasse.

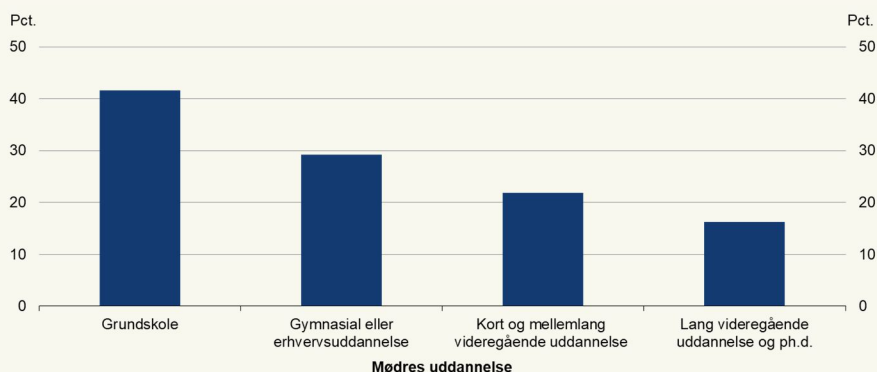
1.3.3 Social arv i at være uden uddannelse og beskæftigelse

Analysen viser, at unge uden uddannelse og beskæftigelse oftere end øvrige unge har forældre uden tilknytning til arbejdsmarkedet og oftere har forældre uden uddannelse på et højere niveau end grundskolen. Således er der tegn på, at forældrenes situation påvirker børnenes risiko for at optræde i gruppen uden uddannelse og beskæftigelse. Derudover er der en tendens til, at forældres tilknytning til arbejdsmarkedet og uddannelsesniveau har en sammenhæng til de unges risiko for at forblive fastlåst uden uddannelse og beskæftigelse.

Der ses tydeligt en tendens til, at jo højere uddannelsesniveau mødrene har, desto mindre er risikoen for, at den unge forbliver fastlåst i situationen uden uddannelse og beskæftigelse. Blandt 16-årige unge uden uddannelse og beskæftigelse, hvis mødre har grundskole eller derunder som højest fuldført uddannelse, er godt 40 pct. stadig uden uddannelse og beskæftigelse året efter, mens det kun gælder godt 16 pct. af de 16-årige, hvis mødre har en lang videregående uddannelse, *jf. figur 14*.

Figur 14

Andel af 16-årige uden uddannelse og beskæftigelse, der stadig er uden uddannelse og beskæftigelse året efter, fordelt på mødres uddannelse

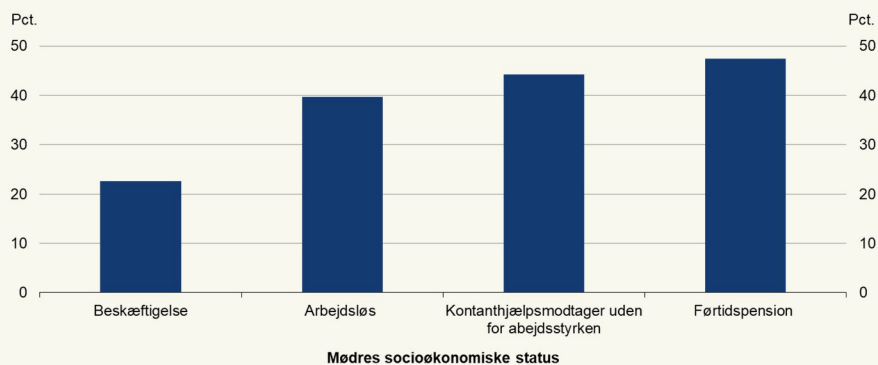
Anm.: 16-årige i 2016, 2017 og 2018, der var uden uddannelse og beskæftigelse, *jf. definition i boks 1*. Angiver andelen af den samlede gruppe 16-årige, som stadig er uden uddannelse og beskæftigelse på statustidspunktet året efter, fordelt på morens uddannelsesniveau. Personer, hvor mors uddannelse er uoplyst indgår ikke i opgørelsen.

Kilde: Egne beregninger på Danmarks Statistiks registerdata.

Der er en tendens til, at jo længere væk de unges mødre er fra arbejdsmarkedet, desto større er risikoen for, at de unge fortsat er uden uddannelse og beskæftigelse året efter. Blandt de 16-årige unge uden uddannelse og beskæftigelse, hvis mødre er i beskæftigelse, er godt 20 pct. stadig uden uddannelse og beskæftigelse året efter. Til sammenligning gælder det 40 pct. af de 16-årige, hvis mødre er arbejdsløse, og 47 pct. af de 16-årige, hvis mødre er på førtidspension, *jf. figur 15*.

Figur 15

Andel af 16-årige uden uddannelse og beskæftigelse, der stadig er uden uddannelse og beskæftigelse året efter, fordelt på mødres socioøkonomiske status

Anm.: 16-årige uden uddannelse og beskæftigelse i henholdsvis 2016-2018, jf. definition i boks 1. Angiver andelen af den samlede gruppe 16-årige, som stadig er uden uddannelse og beskæftigelse på status tidspunktet året efter, fordelt på morens socioøkonomiske status i året. Personer, hvor mors socioøkonomiske status er uoplyst indgår ikke i opgørelsen. Derudover er der enkelte unge, der har mødre, der er under uddannelse, de indgår heller ikke.

Kilde: Egne beregninger på Danmarks Statistiks registerdata.

1.4 Bilag

Boks B1

Opgørelse over diagnoser

I analysen sondres der mellem diagnoser, der kan være forbundet til et handicap og diagnoser, der kan være forbundet med psykiske vanskeligheder, idet diagnosegrupperne er opgjort på forskellig vis.

Opgørelsen af diagnoser, der kan være forbundet med et handicap, er foretaget på baggrund af kontakter til somatiske og psykiatriske sygehuse i perioden 1995-2022 baseret på Landspatientregisteret, og dækker over følgende diagnoser:

- *Autismespektrum* ('Gennemgribende mentale udviklingsforstyrrelser')
- *ADHD* ('Hyperkinetiske forstyrrelser og opmærksomhedsforstyrrelser uden hyperaktivitet')
- *Udviklingshæmning* (Diagnosegruppen 'Mental retardering')
- *Erhvervet hjerneskade* (apopleksi, traumatisk hjerneskade, hjerneblødning, hjernetumor mv.)
- *Downs* (Downs syndrom)
- *Cerebral parese*
- *Epilepsi*

Opgørelsen af diagnoser, der kan være forbundet med psykiske vanskeligheder er opgjort på baggrund af kontakter til somatiske og psykiatriske sygehuse inden for en femårig periode baseret på Landspatientregisteret (2018-2022). Diagnosegrupper, der kan være forbundet med psykiske vanskeligheder dækker over:

- *Psykisk lidelse pga. alkohol eller stoffer mv.* (akut intoksikation, skadeligt brug, afhængighedsyndrom abstinensstilstand, psykotisk tilstand).
- *Skizofreni mv.* (Skizotypiske sindstilstande, paranoide psykoser mv.)
- *Depression mv.* (Affektive sindslidelser)
- *Angst mv.* (Nervøse og stress-relaterede tilstande)
- *Spiseforstyrrelser mv.* (Adfældsændringer forbundet med fysiologiske forstyrrelser og fysiske faktorer)
- *Personlighedsforstyrrelser mv.* (Forstyrrelser og forandringer af personlighedsstruktur og adfærd)

Det bemærkes at tolkningen af diagnosegrupperne skal tages med forbehold, da eksemplerne på diagnoser ikke er udtømmende for hele diagnosegruppen.

For yderligere uddybning af metoden og forbehold i forbindelse med opgørelsen af diagnoser samt yderligere om definitionen af diagnosegrupperne se *Social Politisk Redegørelse 2023 bilag 5*.

Boks B2

Opgørelse af sociale indsatser

Indsatser på børne- og ungeområdet

Sociale indsatser på børne- og ungeområdet dækker i denne opgørelse indsatser, der var givet til målgruppen pr. 1. oktober 2022 inden for rammerne af kapitel 3 (§ 11), kapitel 11 og kapitel 12 (§ 76 og § 76 a) i serviceloven. Opgørelsen dækker således over forebyggende indsatser og foranstaltninger til børn og unge under 18 år (fra BUFO-registret) samt anbringelser uden for hjemmet (BUAF-registret). Derudover dækker opgørelsen over efterværn til unge fra 18 til 22 år.

Pr. 1/1 2024 trådte barnets lov i kraft. De ovenfor nævnte indsatser er videreført, men vil i dag blive givet efter bestemmelserne i barnets lov i stedet for serviceloven. Med barnets lov er der desuden indført nye betegnelser for en række af indsatserne. Konkret ift. indsatser omfatter de sproglige ændringer bl.a., at "forebyggende foranstaltninger" er ændret til "støttende indsatser", "døgnophold" til "familieanbringelse", "aflastningsordning" til "støtteophold" og "efterværn" er ændret til "ungestøtte". Med barnets lov er tidligt forebyggende indsatser bl.a. reguleret i §§ 30, 31 og 35, støttende indsatser fremgår af § 32, anbringelser af §§ 46 og 47 og ungestøtte af § 113-116 og § 120 i barnets lov.

Indsatser på voksenområdet

Sociale indsatser på voksenområdet er opgjort på tværs af Danmarks Statistiks registre 1) Handicap og udsatte voksne, 2) Herberger og forsorgshjem mv., 3) Kvindekrisecentre og 4) Registret Ventetider vedr. behandlingssgaranti for stofmisbrugere.

Følgende indsatser fra registeret for 'Handicap og Udsatte' voksne indgår i opgørelsen:

- *Botilbud* (botilbud efter SEL §§ 107-108 og botilbudslignende tilbud omfattet af § 4, stk. 1, nr. 3, i lov om socialtilsyn)
- *Socialpædagogisk støtte* (SEL § 85)
- *Kontant tilskud til ansættelse af hjælpere* (SEL § 95)
- *Borgerstyrret personlig assistance* (SEL § 96)
- *Gruppebaseret hjælp og støtte* (SEL § 82a) (fra 1. juli 2020)
- *Individuel tidsbegrænset socialpædagogisk hjælp og støtte* (SEL § 82b) (fra 1. juli 2020)
- *Ledsagerordning* (SEL § 97)
- *Kontaktpersonordningen for døvblinde* (SEL § 98)
- *Beskyttet beskæftigelse* (SEL § 103)
- *Aktivitets- og samværstilbud* (SEL § 104)
- *Behandling* (SEL § 102)

Fra de øvrige registre indgår følgende indsatser i opgørelsen af 'alle voksenindsatser':

- *Boformer efter § 110 i serviceloven* (forsorgshjem og herberger).
- *Ikke-anonyme ophold på kvindekrisecentre* (SEL § 109)
- *Offentlig ikke-anonym stofmisbrugsbehandling* (SEL § 101 og sundhedslovens § 142)

Andelen af personer, der har modtaget en social indsats på voksenområdet, vil i nogen grad være underestimeret i analysen. Dette skyldes, at der ikke findes centralt indsamlet registerdata om alle typer af indsatser efter serviceloven. Derudover indgår bl.a. ikke modtagere af de kontante ydelser merudgiftsydelse og tabt arbejdsfortjeneste i opgørelsen.

Boks B3

Opgørelse af 'Indikation på misbrug'

Der findes ikke individdata omkring personer med et misbrug af stoffer eller alkohol. I analysen anvendes derfor i stedet oplysninger om personer i offentlig ikke-anonym stofmisbrugsbehandling sammen med oplysninger om misbrugsrelaterede diagnoser i Landspatientregistret som indikation på, at personer har eller har haft et misbrug.

Personer med 'indikation på et misbrug' omfatter i analysen modtagere af offentlig stofmisbrugsbehandling i perioden 2018-2022, og personer der optræder i sygehusvæsenet i perioden 2018-2022 med følgende misbrugsrelaterede diagnoser:

- *Skadelig brug* af hhv. opioider, kokain, centralstimulerende stof, andre psykoaktive stoffer, cannabis, hallucinogen, alkohol, sedativa/hypnotika, opløsningsmiddel (ICD10: DF101, DF111, DF121, DF131, DF141, DF151, DF161, DF181, DF191)
- *Afhængighedssyndrom* af hhv. opioider, kokain, centralstimulerende stof, andre psykoaktive stoffer, cannabis, hallucinogen, alkohol, sedativa/hypnotika, opløsningsmiddel (ICD10: DF102, DF112, DF122, DF132, DF142, DF152, DF162, DF182, DF192)
- *Abstinensstilstand* forårsaget af brug af hhv. opioider, kokain, andre psykoaktive stoffer, alkohol, sedativa/hypnotika, (ICD10: DF103, DF113, DF133, DF143, DF153, DF193)
- *Delirøs abstinensstilstand* forårsaget af brug hhv. opioider, andre psykoaktive stoffer, alkohol, sedativa/hypnotika, (ICD10: DF104, DF114, DF134, DF194)
- *Psyisk lidelse eller adfærdsforstyrrelse* forårsaget af hhv. opioider, kokain, centralstimulerende stof, andre psykoaktive stoffer, cannabis, alkohol, sedativa/hypnotika, opløsningsmiddel (ICD10: DF109, DF119, DF129, DF139, DF149, DF159, DF189, DF199)
- *Forgiftning med heroin og metadon* (ISD10: DT401, DT403)
- *Alkoholforårsaget alkoholpsykose, amnestisk syndrom, sen psykotisk eller residual tilstand, anden psykisk lidelse/adfærdsforstyrrelse* (ICD10:DF105, DF106, DF107, DF108)